GENERALINĖS ADVOKATĖS CHRISTINE STIX-HACKL IŠVADA, pateikta 2005 m. birželio 28 d. [1]

I — Įvadas

1. Šioje pirmojoje byloje dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 1348/2000 [2] (toliau – reglamentas) išaiškinimo Teisingumo Teismas iš esmės turi paaiškinti teisines šiame reglamente nustatytų kalbinių nuostatų pasekmes, ypač tam atvejui, kai įteikiamo dokumento adresatas pasinaudoja reglamento 8 straipsnyje numatyta teise atsisakyti priimti dokumentą, jei jis neišverstas į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybinę kalbą. Iš anksto pabrėžtina, kad kalbama apie prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą, susijusią su EB sutarties IV antraštinėje dalyje nurodytu teisės aktu, t. y. apie procedūrą pagal EB 68 straipsnį, skaitomą kartu su EB 234 straipsniu.

2. Siekiant supaprastinti ir paspartinti teisminių ir neteisminių dokumentų įteikimą [3], reglamentu pirmiausia buvo nustatyta tiesioginė procedūra tarp vadinamųjų perduodančiųjų ir gaunančiųjų agentūrų bei įtvirtintos kalbinės nuostatos, kurių tikslas – atsižvelgti į skirtingus ieškovo ir atsakovo interesus. Pagal šias nuostatas – būtent siekiant supaprastinti ir paspartinti procedūrą – dokumentą galima įteikti ir be vertimo; o adresatas savo ruožtu tam tikrais atvejais [4] įgyja teisę atsisakyti jį priimti nesant vertimo. Tai įtvirtinta nagrinėjamoje reglamento 8 straipsnio kalbinėje nuostatoje, kurios tekstas neatsako į klausimą, kokių teisinių

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse (OL L 160, p. 37).

3 — Žr. reglamento šeštą konstatuojamąją dalį: „Veiksminga ir operatyvi civilinių bylų nagrinėjimo tvarka reiškia, kad teisminių ir neteisminių dokumentų perdavimas tarp valstybių narių paskirtų vietos institucijų turi būti atliekamas tiesiogiai ir greitomis priemonėmis", bei aštuntą konstatuojamąją dalį: „Kad būtų užtikrintas veiksmingas šio reglamento įgyvendinimas, įteikiamus dokumentus priimti atsisakoma tik išimtiniais atvejais".

4 — Pavyzdžiui, jei dokumentas neparengtas valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba arba adresatui suprantama perduodančiosios valstybės narės kalba. Ši kalbinė nuostata nesuteikia adresatui visapusės apsaugos, nes neatsižvelgiama į tai, kad jis gali nemokėti vienos iš šių dviejų kalbų, kaip tai teisingai nurodo Komisija pabrėždama, jog reglamentu įtvirtinta adresato apsauga kalbos atžvilgiu grindžiama abstrakčiu požiūriu ir todėl galimi atvejai, kai adresatas turi teisę atsisakyti priimti, nors supranta įteikiamo dokumento turinį. Žr., pavyzdžiui, Ch. Vanheukelen „Le règlement n° 1348/2000 – Analyse et évaluation par un praticien du droit", *Le droit processuel et judiciaire européen – Het Europees gerechtelijk recht en procesrecht*, 2003, p. 208 ir jame esančią 56 išnašą.

pasekmių sukelia – teisėtas – pasinaudojimas šia atsisakymo priimti teise. Nyderlandų *Hoge Raad* pateikti klausimai susiję su šiomis teisinėmis pasekmėmis.

II — Teisinis pagrindas

4. Reglamento Nr. 1348/2000 5 straipsnis nustato:

„1. Perduodančioji agentūra, kuriai paraiškos davėjas pateikia dokumentą perdavimui, informuoja pareiškėją apie tai, kad adresatas gali atsisakyti tokį dokumentą priimti, jeigu jis yra parengtas kita kalba nei viena iš 8 straipsnyje nurodytų kalbų.

2. Paraiškos davėjas padengia visas vertimo išlaidas prieš dokumento perdavimą, nepažeisdamas bet kokio galimo vėliau teismo ar kompetentingos institucijos priimto sprendimo dėl minėtų išlaidų atlyginimo."

3. Pirmiausia klausiama, ar pirmasis perdavimo ir įteikimo etapas, nepaisant pasinaudojimo atsisakymo priimti teise, gali turėti teisinį poveikį, ir, jei taip, kokiomis taisyklėmis vadovaujantis trūkstamas vertimas gali būti pateikiamas vėliau. Šiuo atveju aiškiai kalbama apie Reglamento Nr. 1348/2000 reglamentavimo spragą [5]. Šie klausimai, susiję ir su bendra tarptautinio įteikimo trūkumų ištaisymo problema, yra labai svarbūs praktiniu požiūriu [6].

5. Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnis „Atsisakymas priimti dokumentą" numato:

„1. Gaunančioji agentūra informuoja adresatą apie tai, kad jis gali atsisakyti priimti perdavimui dokumentą, jeigu jis parengtas kita kalba nei bet kuri iš toliau nurodytų kalbų:

a) valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba, arba jeigu toje valsty-

5 — Neginčijama, kad klausimas dėl teisėto atsisakymo priimti teisinių pasekmių liko neatsakytas sąmoningai. Žr. Konvencijos dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ar komercinėse bylose įteikimo Europos Sąjungos valstybėse narėse aiškinamąjį raštą (OL C 261, p. 26 ir kt.): „Konvencijoje nėra nuostatos dėl atsisakymo priimti vartojamos kalbos pagrindu teisinių pasekmių; todėl šį klausimą turi išspręsti kompetentingi teismai".

6 — Literatūroje kartais kalbama apie „nemalonią tarptautinio įteikimo trūkumų ištaisymo problemą", žr. A. Stadler „Förmlichkeit vor prozessualer Billigkeit bei Mängeln der internationalen Zustellung?", Anmerkung zu OLG Jena, 2.5.2005 – 6 W 184/01, *IPRax 2002*, 282. Taip pat žr. O. Mignolet „Le contenu des règles de procédure issues des règlements communautaires et leur sanction", *Le droit processuel et judiciaire européen – Het Europees gerechtelijk recht en procesrecht*, 2003, p. 329.

bėje narėje yra kelios valstybinės kalbos, tos vietos, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, valstybine kalba ar viena iš jos valstybinių kalbų; arba

b) adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba.

2. Jeigu gaunančiajai agentūrai pranešama apie adresato atsisakymą priimti dokumentą, kaip nurodoma šio straipsnio 1 dalyje, ji nedelsdama informuoja perduodančiąją agentūrą, pateikdama 10 straipsnyje nurodytą pažymėjimą, ir grąžina prašymą bei dokumentus, kurių vertimo reikalaujama."

6. Reglamento Nr. 1348/2000 9 straipsnis dėl įteikimo datos nustato:

„1. Nepažeidžiant 8 straipsnio, 7 straipsnyje nurodyto dokumento įteikimo data yra data, kurią dokumentas įteikiamas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę.

2. Jeigu bylos, kuri turi būti iškelta arba dar nebaigta nagrinėti kilmės valstybėje narėje, dokumentas turi būti įteiktas per konkretų laikotarpį, data, kurios turi laikytis paraiškos davėjas, nustatoma pagal šios valstybės narės teisę.

3. Valstybė narė dėl tinkamų priežasčių šio straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatų gali netaikyti pereinamuoju penkerių metų laikotarpiu.

Valstybė narė pereinamąjį laikotarpį gali pratęsti kas penkerius metus dėl priežasčių, susijusių su jos teisine sistema. Minėta valstybė narė praneša Komisijai apie tokio nesilaikymo turinį ir aplinkybes." (Pataisytas vertimas)

7. Reglamento Nr. 1348/2000 19 straipsnis, susijęs su atsakovo neatvykimu į teismą, nustato:

„1. Jeigu pagal šio reglamento nuostatas kita valstybė narė turėjo gauti perdavimui šaukimą į teismą ar kitą lygiavertį dokumentą, ir atsakovas neatvyksta, teismas sprendimo nepriima tol, kol nustato, kad:

a) dokumentas buvo įteiktas valstybės narės, į kurią kreipiamasi dėl dokumentų

įteikimo vietinėse bylose jos teritorijoje esantiems asmenims, vidaus teisėje numatyta tvarka; arba

b) dokumentas buvo faktiškai pristatytas atsakovui arba į jo gyvenamąją vietą kitu šiame reglamente numatytu būdu;

ir kad bet kuriuo iš šių atvejų įteikimas ar pristatymas buvo atliktas laiku, kad atsakovas turėtų pakankamai laiko pasirengti gynybai.

<...>"

III — Bylos aplinkybės ir procesas

8. Šis procesas susijęs su Nyderlandų teisme nagrinėjama byla tarp Nyderlanduose gyvenančio vokiečio Götz Leffler ir Vokietijoje įsteigtos Vokietijos bendrovės *Berlin Chemie AG* (toliau – *Berlin Chemie*).

9. 2001 m. birželio 21 d. G. Leffler pateikė prašymą *Rechtbank Arnhem* dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo nurodant grąžinti sulaikytą G. Leffler turtą.

10. 2001 m. liepos 13 d. šis prašymas buvo atmestas. G. Leffler apskundė šią nutartį *Gerechtshof Arnhem*. *Berlin Chemie* buvo iškviesta dokumentų nagrinėjimui į *Gerechtshof* 2001 m. rugpjūčio 7 dieną.

11. Dėl procesinės klaidos *Berlin Chemie* 2001 m. rugpjūčio 9 d. buvo dar kartą iškviesta į teismą. Nustatytą dieną, 2001 m. rugpjūčio 23 d., ji į teismą neatvyko.

12. G. Leffler prašymo priimti sprendimą už akių nagrinėjimas buvo atidėtas, nes šaukimas į teismą neatitiko Nyderlandų *Wetboek von burgerlijke Rechtsvordering* (Nyderlandų civilinio proceso kodeksas) ir reglamento reikalavimų.

13. Naujų 2001 m. rugsėjo 7 d. šaukimu *Berlin Chemie* buvo iškviesta į 2001 m. spalio 9 d. *Gerechtshof* teismo posėdį. Nustatytą dieną *Berlin Chemie* vėl neatvyko.

14. Sprendimo už akių priėmimas vėl buvo atidėtas iki dokumentų, iš kurių turėjo paaiškėti, ar tenkinamos reglamento 19 straipsnyje nustatytos įteikimo sąlygos, pateikimo. Atitinkami dokumentai *Gerechtshof* buvo įteikti nustatytą dokumentų nagrinėjimo dieną, t. y. 2001 m. gruodžio 4 dieną.

15. 2001 m. gruodžio 18 d. Sprendimu prašymas buvo atmestas, atsisakymas priimti sprendimą už akių visų pirma buvo motyvuotas tuo, kad netenkinamos reglamento 8 straipsnio sąlygos.

16. Dėl šio sprendimo G. Leffler pateikė kasacinį skundą *Hoge Raad*. Jis teigė, kad *Gerechtshof* turėjo priimti sprendimą už akių arba nustatyti naują terminą ir nuspręsti, kad *Berlin Chemie* – ištaisant ankstesnio šaukimo į teismą klaidas – gali būti šaukiama į teismą nustatytą dieną.

17. *Hoge Raad* nuomone, nei iš reglamento 8 straipsnio, nei iš kitų nuostatų nematyti, kokios teisinės pasekmės kyla dėl 8 straipsnio 1 dalyje nurodyto adresato atsisakymo priimti dokumentą. Iš to prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro išvadą, kad iš esmės egzistuoja dvi išaiškinimo galimybės: netinkamo įteikimo ištaisymas ir netinkamo įteikimo vertinimas kaip neįvykusio įteikimo.

18. Todėl Nyderlandų *Hoge Raad* 2003 m. spalio 17 d. Nutartimi, kurią Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2003 m. spalio 29 d., pagal EB 234 straipsnį prašo Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą dėl šių klausimų:

„1. Ar Reglamento (EB) Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad adresatui atsisakius priimti dokumentą dėl šia nuostata kalbai nustatytos taisyklės nesilaikymo siuntėjas turi galimybę ištaisyti šią situaciją?

2. Jei atsakymas į pirmąjį klausimą būtų neigiamas, ar atsisakymas priimti dokumentą panaikina įteikimo teisines pasekmes?

3. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

a) Per kokį terminą ir kokiu būdu vertimas turi būti įteiktas adresatui? Ar vertimo pateikimui taikomi reglamente nustatyti reikalavimai dokumentų įteikimui, ar pateikimo būdą galima pasirinkti?

b) Ar galimybei ištaisyti šią situaciją taikoma nacionalinė proceso teisė?"

IV — Teisinis vertinimas

A — *Bendros pastabos dėl Reglamento Nr. 1348/2000*

1) Dėl reglamento tikslo

19. Reglamentu visų pirma siekiama pagerinti ir paspartinti teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose perdavimą tarp valstybių narių [7]. Šis pagerintas ir paspartintas dokumentų perdavimas netiesiogiai skirtas tam, kad „vidaus rinka tinkamai veiktų" [8].

20. Nederėtų pamiršti, kad dokumentų įteikimas turi atitikti šiuos prieštaraujančius imperatyvus: teisę į teisingumo vykdymą [9], atsakovo apsaugą [10] ir proceso ekonomiją [11]. Minėtų tikslų įgyvendinimas atrodo problemiškas dėl to, kad dokumentų perdavimo paspartinimas gali apriboti atsakovo apsaugą – pavyzdžiui, tuomet, kai dėl kalbos, laiko ar kitų priežasčių nebeužtikrinama, kad atsakovas galėtų veiksmingai pasirengti gynybai. Tačiau atsakovo apsauga savo ruožtu negali nulemti, kad iš ieškovo atimama teisė į pagal įstatymą įsteigtą teismą — pavyzdžiui dėl to, kad atsakovas gali sutrukdyti įteikimo procedūrą.

21. Papildomai iškyla suvereniteto klausimai, kurie, be kita ko, reikalauja priimti sprendimą, kiek valstybė yra pasirengusi atsisakyti „formalių" įteikimo būdų, tarkime, modernių įteikimo formų, pavyzdžiui, pristatymo paštu, naudai [12], arba ar valstybė

7 — Visų pirma žr. 2 išnašoje nurodyto Reglamento Nr. 1348/2000 antrą konstatuojamąją dalį.

8 — Reglamento Nr. 1348/2000 antra konstatuojamoji dalis.

9 — Taip pat ir būtent teisės į pagal įstatymą įsteigtą teismą prasme pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį.

10 — Teisės į gynybą užtikrinimo prasme. Neatsitiktinai EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktas nustato, kad „kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi mažiausiai (teisę) būti skubiai ir išsamiai *jam suprantama kalba* informuotas apie pateikiamo jam kaltinimo pobūdį ir pagrindą" (išskirta mano).

11 — Įvadinis B. Heß teiginys straipsnyje „Die Zustellung von Schriftstücken im europäischen Justizraum", NJW 2001, p. 15.

12 — Savaime suprantama, kad valstybės suvereniteto įtvirtinimas – pavyzdžiui, perduodant dokumentus per institucijas – gali papildyti kitus požiūrius: pristatymas paštu tarptautiniuose teisiniuose santykiuose reiškia ne tik atsisakymą nuo oficialios dokumentų perdavimo ir įteikimo procedūros, bet ir mažesnę atsakovo apsaugą tais atvejais, kai neužtikrinama, jog tam, kad galiotų kalbiniu požiūriu, įteikimas turi suteikti galimybę realiai susipažinti su įteiktino dokumento turiniu.

pasirengusi veikti kaip kitos valstybės „vykdymo padėjėja" įteikiant dokumentus.

22. Todėl veiksmingas įteikimo reglamentavimas tarpvalstybiniuose teisiniuose santykiuose reikalauja pasverti šiuos priešingus interesus.

23. Toks vertinimas atrodo dar reikalingesnis, nes jis susijęs su bendrųjų Bendrijos teisės principų saugomomis teisinėmis vertybėmis. Šioje vietoje reikėtų priminti vien tai, kad antrinės Bendrijos teisės nuostata ir jos tikslai pagal nusistovėjusią teismo praktiką aiškintini kaip neprieštaraujantys EB sutarčiai ir bendriesiems Bendrijos teisės principams [13].

24. Bendrieji teisės principai visų pirma apima pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką saugotinas pagrindines teises [14]. Šiuo atveju atsižvelgiama į bendras valstybių narių konstitucines tradicijas ir tarptautinių sutarčių dėl žmogaus teisių apsaugos, kurias sudarant dalyvavo valstybės narės arba prie kurių jos prisijungė, nuorodas. Šioms sutartims, be kita ko, priskiriama Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (EŽTK) [15], kaip matyti iš ES 6 straipsnio 2 dalies.

25. Iš šios Teisingumo Teismo saugotinos srities išsirutuliojo sąžiningo proceso principas [16], kuris, nors ir įtvirtina spartesnį procesą, ypatingą dėmesį skiria šalių procesiniam lygiateisiškumui. Tačiau tuo pačiu metu jis apima ir apsaugą pagal EŽTK, o kartu ir bendruosius teisės principus, teisę į pagal įstatymą įsteigtą teismą (6 straipsnio 1 dalis) ir teisę būti išklausytam (6 straipsnio 3 dalis). Reglamento nuostatos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į šiuos principus, juo labiau kad kalbama apie reglamentą, susijusį su proceso teise, nes proceso teisės tikslas kaip tik ir yra užtikrinti šalių interesų pusiausvyrą. Todėl reglamentas vertintinas atsižvelgiant į šią interesų pusiausvyrą, o tai patvirtina ir jo atsiradimo istorija.

2) Dėl reglamento atsiradimo

26. Ieškovų, gyvenančių vienoje šalyje, apsauga nuo sudėtingo dokumentų įteikimo užsienyje – ypač nuo fiktyvaus įteikimo –

13 — Žr. tik 1986 m. lapkričio 25 d. Sprendimą sujungtose bylose *Klensch ir kt.* (201/85 ir 202/85, Rink. 1986, 3477, 21 punktas); 1991 m. kovo 21 d. Sprendimą *Rauh* (C-314/89, Rink. 1991, I-1647, 17 punktas) ir 1999 m. sausio 28 d. Sprendimą *Wilkens* (C-181/96, Rink. 1999, I-399, 19 punktas).

14 — Pirmiausia žr. 2000 m. kovo 28 d. Sprendimą *Krombach* (C-7/98, Rink. 2000, I-1935, 25 punktas).

15 — Žr. 1986 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Johnston* (222/84, Rink. 1986, 1651, 18 punktas). Taip pat žr. dar 1975 m. spalio 28 d. priimtą sprendimą *Rutili* (36/75, Rink. 1975, 1219, 32 punktas).

16 — Sprendimo *Krombach* (cituotas 14 išnašoje) 26 punktas.

buvo labai svarbi tarptautinėje proceso teisėje [17]. Dėl tarptautinėje teisėje labai gerbiamo valstybių suvereniteto įteikimas tarptautiniuose teisiniuose santykiuose iki specialių instrumentų parengimo buvo įmanomas (jei apskritai buvo įmanomas) tik diplomatiniu keliu.

27. Ši sistema papildyta tarptautiniais susitarimais, o tai, atsižvelgiant į tematikos artimumą valstybių suverenitetui, beveik nestebina. Tokiais susitarimais buvo sukurtos tarptautinio dokumentų perdavimo ir įteikimo procedūros, tačiau tuo pačiu metu irgi dėl būtinumo paisyti valstybių suvereniteto mažai dėmesio skirta veiksmingumo klausimams.

28. Geru pavyzdžiu tapo – visų pirma dėl dokumentų įteikimo teisės suvienodinimo Europos lygmeniu – 1965 m. Hagos konvencija dėl įteikimo (toliau – Hagos konvencija). Viena vertus, ši konvencija pagerino įprastą įteikimo diplomatiniu keliu sistemą, nustatydama galimybę įteikti tarpininkaujant centrinėms institucijoms; kita vertus, Hagos konvencija pradėjo saugoti atsakovą ir 15 bei paskesniuose straipsniuose nustatė, kad sprendimą už akių galima priimti tik tuomet, kai užtikrinama, kad įteiktinas dokumentas iš tikrųjų pasiekė atsakovą ir jam buvo suteikta pakankamai laiko nuo ieškinio pareiškimo iki jo žodinio nagrinėjimo.

29. Tiesa, Europos teisingumo erdvėje koordinuoti procesinių institucijų konkurenciją ir užtikrinti laisvą teismo sprendimų judėjimą turėjo 1968 m. Briuselio konvencija [18]. Tačiau procesinių dokumentų perdavimo atžvilgiu Briuselio konvencija papildomo protokolo IV straipsnyje apsiribojo nuoroda į neseniai priimtą Hagos konvenciją.

30. Kad būtų imtasi naujos politinės iniciatyvos, turėjo būti konstatuota, jog dokumentų įteikimas užkerta kelią laisvam teismo sprendimų judėjimui vidaus rinkoje [19]. Šiuo atveju derėtų priminti, kad ir Bendrijos vidaus teisiniuose santykiuose dokumento įteikimui nustatyta dviguba teisminė kontrolė: pirmiausia sprendžiant klausimą dėl galimybės prireikus priimti sprendimą už akių, kai (užsienio) atsakovas neatvyksta į teismą nustatytą dieną, o vėliau – pripažini-

17 — Šiuo klausimu žr. B. Heß lyginamosios teisės argumentus, 11 išnaša, p. 16 ir paskesni.

18 — 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (suvestinė redakcija, OL C 27, 1998, p. 1; toliau – Briuselio konvencija).

19 — Žr. B. Heß, 11 išnaša, p. 17 ir paskesni bei ten nurodytą literatūrą.

mo procedūroje, jei reikia pripažinti kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą už akių [20]. Abiejose procedūrose gali būti nagrinėjami galimi įteikimo trūkumai su atitinkamais delsimais ir su tuo susijusiomis abejonėmis bei protestais.

31. Taryba 1997 m. gegužės 26 d. aktu [21] parengė Konvencijos dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse ar komercinėse bylose įteikimo Europos Sąjungos valstybėse narėse ir rekomendavo ją priimti valstybėms narėms pagal savo konstitucines normas.

32. Reglamentas iš esmės paremtas šia konvencija, kuri nebegalioja, nes Amsterdamo sutartis, įtraukdama į Bendrijos reglamentavimo sritį tas vadinamojo trečiojo ramsčio dalis, kurios susijusios su teisminiu bendradarbiavimu civilinėse bylose, sukūrė naujas kompetencijos normas EB 61 ir 65 straipsniuose. Taip konvencija tapo nereikalinga. Tačiau jos nuostatos buvo perimtos beveik be pakeitimų [22] ir todėl reglamentas turi būti aiškinamas tinkamai atsižvelgiant į konvenciją kartu su aiškinamuoju raštu [23].

33. Europos konvencijos dėl įteikimo 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kalbinės nuostatos atitinka reglamento 8 straipsnio 1 dalyje numatytas kalbines nuostatas. Siekiant paspartinti dokumentų perdavimą, reglamente, taip pat vertimo išlaidoms apriboti [24], leidžiama įteikti dokumentą kita nei valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba, t. y. perduodančiosios valstybės narės kalba, jeigu adresatas ją supranta. Derybų metu buvo akivaizdžiai ginčijamasi dėl kalbinių nuostatų aprėpties: viena vertus, Prancūzija, be kita ko, teigė, kad reikia kuo plačiau suderinti įteikimo nuostatas, o kitos valstybės, pavyzdžiui, Vokietija, teikė pirmenybę

20 — Briuselio konvencijos 27 straipsnio 2 punktas.

21 — OL C 261, p. 1 (toliau – Europos konvencija dėl įteikimo). Konvencijos parengimo dieną Taryba atkreipė dėmesį į Konvencijos aiškinamąjį raštą (nurodytas 5 išnašoje). Jis pateikiamas pirmiau nurodyto Oficialiojo leidinio 26 puslapyje.

22 — Žr. Reglamento Nr. 1348/2000 penktą konstatuojamąją dalį: „Reikėtų užtikrinti derybų dėl Konvencijos rezultatų tęstinumą. Pagrindinis šio reglamento turinys iš esmės paimtas iš Konvencijos".

23 — Iš esmės literatūroje konvencija ir atitinkamai reglamentas buvo kritikuojami, ypač todėl, kad juose laikytasi įprasto tarpvalstybinio teisminės pagalbos modelio, t. y. formalaus įteikimo pagal Hagos konvenciją, ir šis formalus įteikimo būdas, remiantis reglamento 2–11 straipsniais, iškeliamas į pirmą vietą. Žr., pavyzdžiui, B. Heß (11 išnaša), p. 15 (p. 21 ir paskesni); B. Gsell „Direkte Postzustellung an Adressaten im EU-Ausland nach neuem Zustellungsrecht", EWS 2002, p. 115 (p. 116); F. Cordopatri „Note sul regolamento CE N. 1348/2000", *Giurisprudenza di merito*, tomas XXXVI (2004), p. 10, p. 2141 (p. 2153); M. Frigo „La disciplina comunitaria della notificazione degli atti in materia civile e commerciale: il regolamento (CE) n. 1348/2000", *Diritto processuale civile e commerciale comunitario*, 2004, p. 117 (p. 157).

24 — J. Meyer „Europäisches Übereinkommen über die Zustellung", *IPRax 1997*, 401 (p. 403).

nacionalinių valstybių pasirinktiems sprendimams. Galiausiai pasirinktas kompromisas [25].

B — *Dėl prejudicinių klausimų*

1) Įvadinės pastabos dėl nagrinėjimo eigos

34. Teisminių dokumentų perdavimas tarp valstybių narių daugeliu atvejų susijęs su kalbinėmis problemomis. Veiksminga gynyba ir kartu galiausiai teisių į gynybą bei teisės būti išklausytam apsauga reikalauja suteikti galimybę susipažinti su atitinkamu dokumentu, o tai savo ruožtu gali reikalauti vertimo.

35. Teisminių ar neteisminių dokumentų perdavimas ir įteikimas teisiniuose santykiuose tarp valstybių narių pagal reglamento 4 ir paskesniuose straipsniuose nustatytą procedūrą kelia praktinių klausimų ne tik dėl būtino skirtingų valstybių narių institucijų bendradarbiavimo, bet ir dėl įveiktinų kalbinių kliūčių. Be to, kyla teisiniai klausimai, kurie taip pat gali atsirasti nesuderinus procesinės teisės.

25 — Žr. Konvencijos dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo Europos Sąjungos valstybėse narėse, parengtos remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu, aiškinamojo rašto įžangos 2 punktą (nurodytas 5 išnašoje).

36. Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis, kurią išaiškinti prašoma Teisingumo Teismo, įtvirtina supaprastintas kalbines nuostatas, nereikalaujančias sistemingai versti įteikiamų dokumentų. Šis pranašumas siuntėjui, laikantis šalių procesinio lygiateisiškumo principo, kompensuojamas suteikiant adresatui teisę atsisakyti priimti dokumentą. Tačiau neginčytina, kad teisėto [26] pasinaudojimo šia teise atveju reglamentas neįvardija teisinių tokio pasinaudojimo pasekmių [27].

37. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, pirmuoju prejudiciniu klausimu iš esmės klausiant apie galimybę ištaisyti situaciją, greičiausiai reiškiančią vėlesnį trūkstamo įteikiamo dokumento vertimo pateikimą, pirmiausia kyla klausimas, ar tokiai ištaisymo galimybei reikia taikyti Bendrijos, ar nacionalinę teisę.

26 — Šiuo atveju galima neatsakyti į klausimą, ar teisėtas teisės atsisakyti priimti pagal reglamento 8 straipsnio 1 dalį įgyvendinimas apima tik tuos atvejus, kai įteikiamas dokumentas neišverstas į vieną iš šioje nuostatoje nurodytų kalbų, arba ar taip pat reikalaujama, kad kompetetingas nacionalinis teisėjas įvertintų, ar šios teisės įgyvendinimas laikytinas piktnaudžiavimu. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą atitinkamų nuorodų nėra. Čia taip pat nekalbama apie kalbinėms žinioms taikytiną vertinimo pagrindą, kai atsakovas – kaip pagrindinėje byloje – yra juridinis asmuo. Dėl šių ir kitų klausimų žr. Malan „La langue de la signification des actes judiciaires ou les incertitudes du règlement sur la signification et la notification des actes judiciaires et extrajudiciaires", *Petites affiches du 17 avril 2003*, p. 6.

27 — Žr. šios išvados 2 punktą.

38. Jei būtų svarbi nacionalinė teisė ir ji neleistų ištaisyti situacijos, dar reikėtų patikrinti, ar tokiu atveju atitinkamos valstybės narės proceso autonomijos neriboja Bendrijos teisės veiksmingumo principas.

39. Tačiau jei galimybė pirmiau aprašyta prasme ištaisyti situaciją pagal nacionalinę arba pagal Bendrijos teisę egzistuoja, tuomet reikia išaiškinti, kokiais būdais galima ištaisyti neįvykusį įteikimą. Pirmiausia kyla klausimas, kokias pasekmes toks ištaisymas turėtų privalomiems procesiniams terminams.

2) Dėl klausimo, kokių teisinių pasekmių gali sukelti teisėtas atsisakymas priimti dokumentą

a) Šalių argumentai

40. *G. Leffler* mano, kad reglamento 8 straipsnio 1 dalies visų pirma negalima aiškinti remiantis Hagos konvencija [28]. Jo nuomone, veikiau reikėtų remtis Europos konvencija dėl įteikimo [29] ir jos aiškinamuoju raštu. G. Leffler primena, kad adresatas teisę atsisakyti priimti dokumentą turi ir pagal Europos konvenciją dėl įteikimo. Tačiau Europos konvencija dėl įteikimo nenurodo, kokių teisinių pasekmių sukelia pasinaudojimas šia teise. Iš Europos konvencijos dėl įteikimo aiškinamojo rašto matyti, kad šios teisinės pasekmės turi būti nustatytos pagal nacionalinę teisę. Taigi, jeigu nacionalinė teisė numato galimybę ištaisyti situaciją, reglamento 8 straipsnio 1 dalis, atsižvelgiant į privalomus terminus pagal reglamento 19 straipsnį, tam neprieštarauja.

41. Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas suteiktų pirmenybę autonominiam reglamento 8 straipsnio 1 dalies aiškinimui, G. Leffler pažymi, kad reglamentas siekia apsaugoti adresatą tik nuo jam nesuprantamo dokumento, turinčio neigiamų teisinių pasekmių, įteikimo. Tačiau visas procesas neturi būti sustabdomas. Visiškas dėl kalbinių priežasčių neįvykusio pirmojo įteikimo negaliojimas viršija būtinos atsakovo apsaugos ribas.

42. Ne ieškovo, o pavyzdžiui, vertėjų ar teismo klaidos, negali lemti, kad ieškovas prarastų teisėto reikalavimo teisę. Dėl įteikimo negaliojimo pirmiausia siuntėjas gali praleisti terminus, o tai visų pirma nepateisinama tuomet, kai kaltė dėl klaidos tenka ne jam. Šiuo atveju pakanka reglamento 19 straipsnyje užtikrinamos atsakovo apsaugos.

28 — Nurodyta 28 punkte.
29 — Nurodyta 21 išnašoje.

43. Tačiau *Berlin Chemie* pažymi, kad dėl kalbinių priežasčių neįvykusio įteikimo negaliojimas išplaukia iš reglamento 7, 8 ir 9 straipsnių. Jų tekstas – „visi reikalaujami dokumentų įteikimo etapai" ir „atsisakymas priimti dokumentą" – patvirtina dėl kalbinių priežasčių neįvykusio įteikimo negaliojimą.

44. Be to, *Berlin Chemie* remiasi EŽTK 6 straipsniu, pagal kurį teisės aktai, kurių atsakovas nesupranta, negali sukelti teisinių pasekmių. Teisinių pasekmių nesukeliantis aktas negali būti „ištaisomas", o yra negaliojantis, todėl tam, kad atsirastų teisinės pasekmės, reikia įteikti dokumentą iš naujo. *Berlin Chemie* papildomai tvirtina, kad ieškovui turėtų būti suteikiama ne daugiau kaip viena galimybė ištaisyti galimą situaciją, ypač tuomet, kai jis veikia nepasitelkdamas teisinės pagalbos.

45. *Komisija* tvirtina, kad reglamentą reikia išaiškinti atsižvelgiant į Europos konvenciją dėl įteikimo [30], nes jos pagrindiniai principai įtvirtinti reglamente. Taip pat reikėtų atsižvelgti į institucinę raidą įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai bei į laipsnišką laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės kūrimą.

46. Iš reglamento konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad reikia atsižvelgti į visų proceso dalyvių teisėtus interesus ir kartu siekti netrikdomos teismo proceso eigos. Ypatingą reikšmę reglamentas teikia teismo proceso veiksmingumui ir paspartinimui.

47. Reglamento 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų kalbinių nuostatų klausimu Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad jis grindžiamas tipiniu požiūriu [31], todėl atsisakymą priimti ne visuomet galima pateisinti privalomomis atsakovo apsaugos priežastimis.

48. Komisija taip pat pabrėžia, kad kalbinių nuostatų nesilaikymas nereikalauja atsisakyti priimti dokumentą. Iš reglamento, ypač iš jo 8 straipsnio 1 dalies [32], teksto negalima daryti išvados, kad įteikimo galiojimas priklauso nuo kalbinių nuostatų laikymosi.

30 — Nurodyta 21 išnašoje.

31 — Žr. 4 išnašą.

32 — Komisija kategoriškai pabrėžia, kad dešimta konstatuojamoji dalis, pagal kurią „dokumentai turi būti parengti įteikimo vietos valstybine kalba ar viena iš jos valstybinių kalbų arba kita adresatui suprantama kilmės valstybės narės kalba" „adresato interesams apsaugoti", šiuo požiūriu prieštarauja aiškiam reglamento 8 straipsnio tekstui.

49. Taigi, kalbant apie teisės atsisakyti priimti dokumentą pagal reglamento 8 straipsnio 1 dalį egzistavimą, iš pradžių negalima daryti išvadų dėl įteikimo procedūros galiojimo. Tai, kad nėra reglamentuojamos teisės atsisakyti priimti dokumentą pasekmės, Komisijos nuomone, vis dėlto nebūtinai reiškia, kad šiuo atveju automatiškai taikoma atitinkama nacionalinė teisė, nors reikėtų pripažinti, kad reglamento rengimo dokumentuose galima aptikti tam tikrų tokią nuomonę patvirtinančių argumentų.

50. Komisija mano, kad nacionalinių nuostatų taikymas tokiais atvejais lemtų skirtingas teisines pasekmes valstybėse narėse ir kartu teisinį nesaugumą.

51. Todėl Komisija teisines atsisakymo priimti dokumentą pasekmes siūlo aiškinti izoliuotai, atsižvelgiant į ribotą atitinkamų orientyrų paties reglamento tekste taikymo sritį.

52. Pirmiausia Komisija svarsto galimybę atsisakyti pripažinti bet kokias neįvykusio pirmojo įteikimo teisines pasekmes, o tai vis dėlto, jos nuomone, neproporcingai privilegijuotų atsakovą, nors pačiu reglamentu siekiama šalių lygybės. Tokio negaliojimo prezumpciją paneigia ir atitinkamo aiškaus teisinio pagrindo nebuvimas. Galiausiai taip iš ieškovo esant tam tikroms aplinkybėms atimama pagrindinė teisė į pagal įstatymą įsteigtą teismą.

53. Todėl, Komisijos nuomone, reglamento tikslą – užtikrinti tinkamą teismo proceso eigą – atitiktų suteikti ieškovui galimybę „ištaisyti" neįvykusį pirmąjį įteikimą pateikiant trūkstamą vertimą. Tai patvirtina ir 8 straipsnio 2 dalies, sakančios „<...> grąžina prašymą bei dokumentus, kurių vertimo reikalaujama", tekstas, ir *effet utile*.

54. *Vokietijos vyriausybės* pozicija paremta požiūriu, kad reglamente sąmoningai nebuvo sureglamentuotas jo 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto kalbinių nuostatų teisinių pasekmių klausimas. Tokią išvadą ji padaro iš ankstesnio Europos konvencijoje dėl įteikimo įtvirtinto reglamentavimo atsiradimo istorijos. Todėl taip pat atsižvelgiant į sprendimą *Lancray*[33] teisinė pasekmė, o kartu ir situacijos ištaisymo galimybė vertintina pagal nacionalinę teisę.

33 — 1990 m. liepos 3 d. Sprendimas *Lancray* (C-305/88, Rink. 1990, I-2725, 29 punktas ir toliau).

55. *Suomijos vyriausybė* iš esmės pritaria Vokietijos Federacinės Respublikos išvadoms. Jos nuomone, pirmiausia iš Konvencijos dėl įteikimo konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad teisinių pasekmių atžvilgiu iš esmės reikia remtis valstybių narių teise.

56. *Olandijos vyriausybė* remiasi reglamento 8 straipsnio 2 dalimi, kuri numato, kad reikia grąžinti tik išverstinus dokumentus, ir daro iš to išvadą, kad likusiųjų negrąžintų dokumentų atžvilgiu, jei perdavimas vyko laikantis reglamento, situacijos ištaisymas yra leistinas. Situacijos ištaisymo galimybė išplaukia iš reglamento 8 straipsnio 1 dalies atsiradimo istorijos, nes iš aiškinamojo rašto dėl analogiško Europos konvencijos dėl įteikimo 8 straipsnio darytina išvada, kad dėl kalbinių priežasčių neįvykdyto pirmojo įteikimo situacija gali būti ištaisyta per tinkamą terminą.

57. *Portugalijos vyriausybė* remiasi panašiu reglamento 8 straipsnio 2 dalies suvokimu, be to, pabrėžia, kad galimi dokumentų perdavimo sunkumai turi būti sprendžiami šalims lojaliai bendradarbiaujant.

58. Tačiau *Prancūzijos vyriausybės* požiūris remiasi tuo, kad svarbiausią vietą reglamente užima adresato apsauga, ir tai pirmiausia matyti iš reglamento dešimtos konstatuojamosios dalies[34]. Vis dėlto, atsižvelgdama į reglamento tikslus, Prancūzijos vyriausybė daro išvadą, jog reglamento 8 straipsnio 1 dalis, siekiant tinkamo interesų suderinimo, reikalauja numatyti nacionalinėje teisėje galimybę ištaisyti dėl kalbinių priežasčių neįvykusį pirmąjį įteikimą.

b) Teisinis vertinimas

59. Kaip pažymėta[35], pirmiausia reikia išanalizuoti, ar teisinių pasekmių nenumatymas reglamento 8 straipsnio 1 dalyje reikalauja arba leidžia remtis nacionalinės teisės nuostatomis. Paskui nagrinėtini galimi Bendrijos teisės reikalavimai nagrinėjamų pasekmių atžvilgiu.

i) Dėl taikytinos teisės

60. Klausimas, ar teisėto pasinaudojimo teise atsisakyti priimti dokumentą pagal reglamento 8 straipsnio 1 dalį teisinės pasekmės priklauso tik nuo nacionalinės teisės dėl to, kad reglamentas aiškiai nereglamentuoja teisinių pasekmių, svarstytinas daugeliu atžvilgių.

34 — Žr. 32 išnašą.

35 — Žr. šios išvados 37 punktą.

61. Visų pirma reglamento atsiradimo istorija rodo, kad nacionalinės teisės nuostatomis nebuvo galima išspręsti tarptautinio įteikimo klausimų nei siekiant veiksmingos proceso eigos, nei pakankamai apsaugant teisėtus ieškovo ir atsakovo interesus. Tarptautiniai instrumentai tai pat pasirodė esantys nepakankami ir todėl reikėjo imtis iniciatyvos Bendrijos lygmeniu. Atsižvelgiant į tai, Reglamentas Nr. 1348/2000 įtvirtina specifinę priemonę decentralizuotos procedūros forma pagal jo 2 ir paskesnius straipsnius, kurią galima taikyti tik autonomiškai, visų pirma dėl esančių reglamentavimo spragų. Mano nuomone, tarp teisės suteikimo – šiuo atveju teisės atsisakyti priimti dokumentą suteikimo – ir teisinių pasinaudojimo šia teise pasekmių yra akivaizdus reglamentavimo ryšys.

62. Ši būtinybė autonomiškai aiškinti specialius Bendrijos teisės instrumentus taip pat gali būti grindžiama atitinkamos nuostatos tikslais [36]. Reglamento tikslas yra tolesnis laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas, plėtojimas [37]. Vien šis tikslas įtvirtina būtinybę kuo labiau suartinti šiame reglamente įtvirtintų teisių teisines pasekmes, nes nevienodas teisinių pasekmių išaiškinimas ypač pagrindinių teisių atžvilgiu jautrioje civilinio proceso sferoje nulemtų nepriimtiną teisinį netikrumą ir susiskaidymą.

63. Be to, šiame kontekste reikia atkreipti dėmesį į tai, kad reglamento ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje jo būtinybė pagrindžiama tuo, jog šių tikslų negalima pakankamai pasiekti nacionaliniu lygmeniu. „Pabėgimas" į nacionalinę teisę, siekiant užpildyti esančias reglamentavimo spragas, šiuo atveju neatrodo nuoseklus.

64. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, kad valstybių narių teisė gali neleisti ištaisyti situacijos arba nustatyti skirtingus jos ištaisymo būdus. Jei nacionalinė teisė galėtų prieštarauti ištaisymui, Bendrijos lygmeniu savo ruožtu kiltų klausimas dėl atitinkamos valstybės narės proceso autonomijos ribų, pavyzdžiui, veiksmingumo principo forma. Tokio „aplinkkelio" per nacionalinę teisę galėtų neprireikti, jei reglamentas, tinkamai atsižvelgiant į ribotą jo reguliavimo dalyką, teisėto naudojimosi teise atsisakyti priimti dokumentą pagal jo 8 straipsnio 1 dalį teisinių pasekmių klausimu būtų aiškinamas autonomiškai.

36 — Teisingumo Teismas taip daro ir kitose Bendrijos teisės srityse. Šiuo atveju tik primintina, kad, pirmiausia valstybių narių civilinėje teisėje vartojamą teisinę sąvoką „sutikimas", nurodytą Direktyvos 89/104/EEB 7 straipsnio 1 dalyje, Teisingumo Teismas, remdamasis šios direktyvos tikslais, autonomiškai išaiškino 2001 m. lapkričio 20 d. Sprendime *Davidoff ir kt.* (sujungtos bylos C-414/99–C-416/99, Rink. 2001, I-8691). Dėl reglamento taip pat žr. O. Mignolet (cituotas 6 išnašoje), p. 352: „<...> l'objectif poursuivi par un instrument communautaire est déterminant lorsqu'il s'agit de sanctionner une règle de procédure qu'il établit".

37 — Žr. reglamento pirmą konstatuojamąją dalį.

65. Todėl konstatuotina, kad reglamentas taikomas ne tik adresato atsisakymo priimti įteikiamus dokumentus sąlygoms, bet ir iš to kylančioms teisinėms pasekmėms.

ii) Dėl galimų neįteikimo teisėtai pasinaudojus teise atsisakyti priimti dokumentą pasekmių

66. Kyla klausimas, ar neįteikimas dėl teisėto pasinaudojimo teise atsisakyti priimti dokumentą pagal reglamento 8 straipsnio 1 dalį laikytinas visiškai negaliojančiu, ar jis vis dėlto gali sukelti tam tikrų teisinių pasekmių.

— Ar įteikiamo dokumento vertimas yra įteikimo galiojimo sąlyga?

67. Pirmiausia pabrėžtina, kad nei Reglamento Nr. 1348/2000 tekstas, nei jo struktūra, nei jo prasmė ar tikslai nereikalauja įteikiamo dokumento vertimo. Tačiau jeigu toks vertimas nelaikomas įteikimo galiojimo sąlyga, nėra aišku, kaip jo nepateikimas gali būti laikomas įteikimo procedūros negaliojimo pagrindu [38].

68. Iš reglamento negalima kildinti paraiškos davėjo, t. y. asmens, dėl kurio interesų vykdomas įteikimas, pareigos išversti įteikiamą dokumentą į „prašomos" valstybės kalbą [39].

69. Iš reglamento 8 straipsnio 1 dalies tik darytina išvada, kad įteikiamo dokumento neišvertimas pagrindžia adresato teisę atsisakyti jį priimti. Todėl tik pasinaudojus arba nepasinaudojus šia teise paaiškėja, ar atitinkamas dokumentas buvo įteiktas.

70. Reglamento 7 straipsnio 2 dalies nuoroda į „visus reikalaujamus dokumentų įteikimo etapus" nepateisina prielaidos, kad vertimo į vieną iš 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų kalbų nepateikimas lemtų visišką atitinkamo įteikimo negaliojimą. Ši nuostata tik įtvirtina, kad įteikimo forma nustatoma pagal valsty-

38 — Remiantis tokiu požiūriu, įteikiamo dokumento neišvertimas nėra atitinkamos perdavimo ir įteikimo procedūros *trūkumas*.

39 — Panašiai, tačiau kalbėdamas apie Konvenciją, teigia A. Burgstaller „Kapitel 81: Europäische Zustellungsverordnung", *Internationales Zivilverfahrensrecht*, 5 straipsnio 1 punktas. Visų pirma žr. Europos konvencijos dėl įteikimo aiškinamojo rašto (nurodytas 21 išnašoje) 8 straipsnį: „Vis dėlto konvencija neįpareigoja paraiškos davėjo perduoti viena iš nurodytų kalbų parengtą arba į ją išverstą dokumentą, bet leidžia adresatui atsisakyti priimti dokumentą, remiantis tuo, kad nesilaikyta numatytų nuostatų."

bės narės, į kurią kreipiamasi, teisę, tačiau nepažeidžiant iš paties reglamento išplaukiančio vertimo pateikimo neprivalomojo pobūdžio.

71. Taip pat ir reglamento 8 straipsnio 2 dalis prieštarauja prielaidai, kad vertimo į vieną iš 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų kalbų nepateikimas lemia visišką atitinkamo įteikimo negaliojimą. Jeigu pagal šią nuostatą dokumentai, kuriuos prašoma išversti, turi būti grąžinami, veikiausiai gali būti daroma išvada, kad pirminis įteikimas – taip pat nesilaikant reglamento 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos kalbinės nuostatos – sukelia pasekmių: jei būtų kitaip, nebūtų reikalinga grąžinti paraiškos davėjui tik išverstinus, o ne kitus dokumentus, nes jis, siekdamas teisinių pasekmių, ir taip būtų įpareigotas pateikti išverstus dokumentus. Tačiau bet kuriuo atveju galimas teisinių pasekmių diferencijavimas, numatant jas tik tiems dokumentams, kurie nebuvo grąžinti, ir nenumatant tiems dokumentams, kurie grąžinti išvertimui, atrodo nesuderinamas su reglamento veiksmingumo tikslais.

72. Tai, kad visiškas pirmojo įteikimo, atlikto nepateikiant vertimo, negaliojimas greičiausiai negali būti suderinamas su reglamento veiksmingumo tikslais, taip pat paaiškėja iš kitos reglamento vietos — vadinamosios ištaisymo procedūros pagal reglamento 6 straipsnio 2 dalį [40]. Išplaukianti nuostata patvirtina teisinę idėją, kad negalėjimas įvykdyti prašymo įteikti dokumentus, o tai galima palyginti su atveju, kai vertimo nepateikimas leidžia atsirasti teisei atsisakyti priimti dokumentą, savaime neleidžia traktuoti prašymo įteikti dokumentus taip, lyg jis – negaliojimo prasme – apskritai nebūtų pateiktas. Pirmiausia veikiau reikia paprašyti ištaisyti situaciją. Dokumentų, kurių vertimų reikalaujama, grąžinimas iš gaunančios agentūros pagal reglamento 8 straipsnio 2 dalį atitinka tokį požiūrį.

73. Visiškam pirmojo įteikimo negaliojimui dėl teisėto pasinaudojimo teise atsisakyti priimti dokumentą taip pat prieštarauja teisingai Komisijos pabrėžtas argumentas, jog nėra aiškaus teisinio pagrindo.

74. Reikia pridurti, kad priešinga nuomonė pirmojo įteikimo negaliojimą sieja su galimu adresato pasinaudojimu teise atsisakyti priimti dokumentą, o ne su objektyviu kalbinių

40 — Pagal šią nuostatą „gaunančioji agentūra susisiekia su perduodančiąja agentūra greičiausio susisiekimo priemonėmis, siekdama užtikrinti trūkstamos informacijos ar dokumentų įteikimą", jeigu remiantis perduota informacija ar dokumentais prašymas įteikti dokumentus negali būti įvykdytas.

sąlygų laikymusi, o tai savo ruožtu privilegijuoja tik adresatą [41].

75. Tačiau šiuo atžvilgiu atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors teisė atsisakyti priimti dokumentą tarnauja adresato apsaugai, vis dėlto tai nereiškia, kad adresatas gali arba turi galėti sustabdyti teismo procesą, atsisakydamas priimti dokumentą.

76. Kad adresato apsauga kalbiniu lygmeniu negali būti suabsoliutinama, paaiškėja ne tik dėl to, kad reglamento 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintose kalbinėse nuostatose parinktas tipinis požiūris į atitinkamo adresato kalbos žinias, bet ir todėl, kad reglamentas, be formalaus įteikimo būdo pagal 2 ir paskesnius straipsnius, pripažįsta kitą lygiavertį [42] įteikimo būdą, pavyzdžiui, labiausiai praktikoje paplitusį pristatymą paštu [43]. Tačiau remdamasi reglamento 14 straipsnio 2 dalimi valstybė narė turi pranešti apie sąlygas, „pagal kurias ji priims paštu pristatomus teisminius dokumentus". Kadangi tik keletas valstybių narių [44] paskelbė kalbines sąlygas, trečiajame valstybių narių informacijos pagal reglamento 23 straipsnio 1 dalį atnaujinime [45] buvo išaiškinta, jog „tai, kad valstybė narė nepranešė apie specialų kalbinį reikalavimą dėl 14 straipsnio, <...> reiškia, jog galioja 8 straipsnio kalbinė nuostata". Vis dėlto kyla abejonių dėl to, kokia reikšmė teikiama šiam paaiškinimui [46].

77. Tačiau tinkamas interesų suderinimas reikalauja, kad atsisakymas priimti dokumentą neatimtų iš paraiškos davėjo teisės į pagal įstatymą įsteigtą teismą, o taip pavyzdžiui, atsitiktų tuomet, jei atsisakęs priimti dokumentą jis nebeturėtų galimybės laikytis procesinių terminų.

41 — Kad apsauga reikalinga ir paraiškos davėjui, ir adresatui, taip pat matyti iš reglamento 9 straipsnio nuostatos dėl įteikimo datos. Šiuo klausimu žr. G. de Leval ir M. Lebois „Betekenen in Europese Unie op grond van de Verordening 1348/2000 van 29 mei 2000", *Het nieuwe Europese IPR: van verdrag naar verordening*, 2001, 169 (p. 185), Nr. 6-38.

42 — Ginčytina, ar lygiavertį. Vienų nuomone, kalbama apie subsidiarų, o ne žemesnio rango įteikimo būdą. Žr. pavyzdžiui, B. Gsell (cituotas 23 išnašoje), 115 (p. 117); Mignolet (cituotas 6 išnašoje), p. 349; G. de Leval ir M. Lebois „Signifier en Europe sur la base du règlement 1348/2000: bilan après un an et demi d'application", *Liber amicorum Pierre Marchal*, p. 261, Nr. 6; Frigo (nurodytas 23 išnašoje), p. 138 ir 139; tačiau veikiausiai kitos nuomonės laikosi B. Heß (cituotas 11 išnašoje), 15 (p. 20); Ekelmans *Journal des tribunaux No. 6014* (2001), 481.

43 — Pagal 14 straipsnio 1 dalį kiekvienai valstybė narei suteikta teisė „teisminius dokumentus pristatyti tiesiogiai paštu kitoje valstybėje narėje gyvenantiems asmenims".

44 — Malan apžvalga (nurodyta 26 išnašoje), 11 pastaba.

45 — Trečiasis valstybių narių informacijos atnaujinimas pagal 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse 23 straipsnio 1 dalį (OL C 13, 2002, p. 2).

46 — Panašią abejonę taip pat išreiškia H. Boularbah „Le cadre général des règles communautaires en matière de procédure civile: coopération judiciaire, droit judiciaire européen et droit processuel commun", *Le droit processuel et judiciaire européen – Het Europees gerechtelijk recht en procesrecht*, 2003, 167 (p. 180); šiuo klausimu O. Mignolet požiūris yra pasenęs (nurodyta 6 išnašoje), p. 251.

78. Iš reglamento 8 straipsnio 1 dalies b punkto bei 5 straipsnio 2 dalies darytina išvada, kad reglamentu tai pat siekiama apsaugoti paraiškos davėją nuo nereikalingų išlaidų, kurioms pirmiausia priskiriamos vertimo išlaidos. Tačiau jei bijant negatyvių galimo atsisakymo priimti dokumentą pasekmių terminų laikymosi atžvilgiu paraiškos davėjas apdairiai pasirūpintų vertimu į vieną iš 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų kalbų, išnyktų bet koks reglamento numatytas supaprastinimas, taip pat ir išlaidų sumažinimo prasme.

79. Iš to, kas pasakyta, darytina išvada, kad nei reglamento tekstas, nei jo atsiradimo istorija, nei struktūra ar prasmė ir paskirtis neleidžia daryti prielaidos, kad pasinaudojimas teise atsisakyti priimti dokumentą pagal reglamento 8 straipsnio 1 dalį lemia visišką atitinkamo įteikimo negaliojimą. Todėl dokumentas, kuris negalėjo būti įteiktas teisėtai pasinaudojus teise atsisakyti jį priimti pagal reglamento 8 straipsnio 1 dalį, negali būti traktuojamas taip, tarsi jo niekuomet nebuvo bandyta įteikti.

80. Lieka klausimas, kokių teisinių pasekmių gali sukelti pirmasis įteikimas, neatsižvelgiant į tai, kad buvo pasinaudota teise atsisakyti priimti dokumentą.

— Pirmojo įteikimo pasekmės pasinaudojus teise atsisakyti priimti dokumentą

81. Į priešingus paraiškos davėjo ir adresato interesus gali reikėti atsižvelgti, jei pasinaudojimas teise atsisakyti priimti dokumentą sustabdytų proceso eigą [47].

82. Šis eigos sustabdymas, viena vertus, užkirstų kelią tam, kad adresato atsisakymas priimti kaip vienašališkas valios išreiškimas nulemtų visišką pirmojo įteikimo neveiksmingumą teisiniu požiūriu ir dėl to paraiškos davėjas netektų reikiamos teisinės apsaugos. Privalomi procesiniai terminai tęstųsi, kol teismas konstatuotų, kad atsisakymas priimti buvo teisėtas.

83. Tačiau, kita vertus, atsisakymas priimti dokumentą ir informavimas apie jį nedelsiant pagal reglamento 8 straipsnio 2 dalį užtikrina adresato teisę būti išklausytam [48]. Kliūtys dėl atsisakymo priimti dokumentą pirmiausia

47 — Šiuo klausimu žr. G. de Leval ir M. Lebois (nurodyti 41 išnašoje), Nr. 6-38.

48 — Sprendime *Lancray* (minėtas 33 išnašoje) Teisingumo Teismas, pateikdamas nuorodą į 1985 m. birželio 11 d. Sprendimą *Debaecker* (49/84, Rink. 1985, 1779), išaiškino, kad nors Briuselio konvencija, remiantis jos preambule, turi būti siekiama supaprastinti teismo sprendimų abipusio pripažinimo ir vykdymo formalumus, šis tikslas negali būti pasiekiamas kaip nors apribojant teisę būti išklausytam.

tarnauja adresato apsaugai, nes pirmasis įteikimas neturi jokios teisinės galios jo atžvilgiu.

84. Proceso sustabdymas visiškai neriboja bylą, kurioje perduodamas dokumentas, nagrinėjančio teismo teisės įvertinti, ar atsisakymas priimti dokumentą buvo teisėtas [49].

85. Eigos sustabdymo prielaidą tai pat pagrindžia reglamento 19 straipsnio 1 dalis, kuri numato, kad, neatvykus atsakovui, procesas sustabdomas, taigi numato procesinę bylos nagrinėjimo kliūtį. Tokia pati nuostata turėtų galioti, jei atsakovas atsisako priimti dokumentą, remdamasis reglamente įtvirtinta kalbine nuostata.

86. Todėl konstatuotina, kad dėl atsisakymo priimti dokumentą adresato naudai sustabdyta eiga gali būti atnaujinta tik tinkamai įteikus dokumentą, o eigos sustabdymas paraišką padavusių proceso dalyvių naudai išnyksta teismui konstatavus, jog atsisakymas buvo teisėtas.

49 — Žr. Europos konvencijos dėl įteikimo aiškinamojo rašto (nurodytas 21 išnašoje) 8 straipsnį: „Jei kyla ginčas, ar dokumento adresatas supranta tam tikrą kalbą, dėl to pagal taikytinas nuostatas priimamas sprendimas, pavyzdžiui, iškėlus bylą, kurioje perduodamas dokumentas, nagrinėjančiame teisme klausimą dėl tinkamo įteikimo."

3) Dėl trečiojo prejudicinio klausimo, susijusio su vėlesnio įteikiamo dokumento vertimo perdavimo sąlygomis

87. Telieka atsakyti į trečiąjį prejudicinį klausimą, susijusį su vėlesnio įteikiamo dokumento vertimo perdavimo sąlygomis.

88. Šiuo atveju visų pirma reikia išsiaiškinti, kokių teisinių pasekmių – ir kada – sukelia atitinkamas dokumentas, jei iš pradžių teisėtai atsisakoma jį priimti ir perdavimo bei įteikimo procedūra turėjo būti pakartota pridedant vertimą.

a) Šalių argumentai

89. Dėl galimo situacijos ištaisymo būdų rašytinės proceso dalies šalys taip pat laikosi skirtingų požiūrių.

90. Dauguma šalių, remdamosios tuo, kad proceso teisė nėra suderinta, pabrėžė nacionalinės teisės, visų pirma perduodančiosios valstybės narės teisės, svarbą galimo situaci-

jos ištaisymo būdams. Tik *Portugalijos vyriausybė* siūlo vėlesnio vertimo perdavimo būdus nustatyti vien remiantis Reglamentu Nr. 1348/2000.

91. *G. Leffler* siūlo prašymo įteikti dokumentus „ištaisymo" terminą nustatyti pagal nacionalinę teisę, o įteikimo būdą – pagal reglamentą ir jį įgyvendinančias nacionalines taisykles.

92. *Vokietijos vyriausybė*, šiuo klausimu iš esmės pritardama savo pirmuoju klausimu išdėstytai pozicijai, pastebi, kad perduodančios valstybės narės teismas turi patikrinti, ar atsisakymas priimti dokumentą buvo teisėtas. Iš to atsiradusios teisinės pasekmės taip pat priklausys nuo *lex fori*, įskaitant pagal šią teisę leistino vėlesnio vertimo perdavimo būdus.

93. *Prancūzijos vyriausybė* siūlo į trečiąjį prejudicinį klausimą atsakyti diferencijuotai, tvirtindama, kad vertimas turi būti vėliau perduodamas pagal reglamente numatytą procedūrą, tačiau kitais klausimais perduodančios valstybės narės teismas turi taikyti savo nacionalinę procesinę teisę.

94. *Komisija* tvirtina, kad pasinaudojimo teise atsisakyti priimti dokumentą pagal reglamento 8 straipsnio 1 dalį teisinės pasekmės negali būti nustatytos visiškai autonomiškai, nes, viena vertus, dėl pasinaudojimo šia teise teisėtumo sprendimą turi priimti perduodančios valstybės narės teismas, o antra vetus, galimo situacijos ištaisymo sąlygos taip pat privalo atitikti perduodančios valstybės narės sąlygas, kartu analogiškai taikant atskiras reglamento nuostatas, pavyzdžiui, nuostatas dėl terminų skaičiavimo pagal reglamento 9 straipsnį.

b) Teisinis vertinimas

i) Nacionalinės teisės reikšmė

95. Beveik neabejotina, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas Reglamentu Nr. 1348/2000 neketino visiškai suderinti valstybių narių procesinės teisės. Žiūrint iš šios perspektyvos, reglamento esmei neprieštarauja prielaida, kad perduodančios valstybės narės teismas iš principo turi priimti sprendimus, remdamasis savo proceso teise (*lex fori*).

96. Tai pirmiausia patvirtina reglamento 9 straipsnis, kuris dėl įteikimo datos daro nuorodą ir į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teisę (1 straipsnis), ir į perduodančios valstybės narės teisę (9 straipsnio 2 dalis, susijusi su paraiškos davėjo procesinių terminų laikymusi), ir 19 straipsnis dėl atsakovo neatvykimo į teismą. Pagal 19 straipsnį tokiu

atveju atitinkamas valstybės narės, į kurią kreipiamasi, teismas pirmiausia turi išsiaiškinti, ar dokumentas buvo įteiktas pagal valstybės narės, į kurią kreipiamasi, reikalavimus. Taip pat primintina 7 straipsnio 1 dalis, kuri įteikimo klausimu duoda aiškią nuorodą į valstybių narių teisę.

97. Tačiau jei teisinis klausimas dėl vėlesnio įteikiamo dokumento vertimo perdavimo patenka į reglamento reguliavimo sritį, aš nematau pagrindo neleisti taikyti šio reglamento. Todėl Prancūzijos vyriausybės nuomonė, kad dokumentai turi būti perduodami pagal reglamentą, atrodo įtikinamai.

ii) Antrosios perdavimo ir įteikimo procedūros būdai

98. Šis papunktis išplaukia iš trečiojo prejudicinio klausimo, kuriuo iš esmės klausiama apie vėliau įteikiamo dokumento ir jo vertimo į vieną iš reglamento 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų kalbų perdavimo būdus laiko ir praktiniu požiūriu.

99. Šiuo klausimu reglamente nėra jokių tiesiogiai taikomų nuostatų. Išskyrus įteikiamo dokumento formą, jame nėra nei aiškios nuostatos apie naujo įteikimo sąlygas, nei apie galimus naujo įteikimo terminus.

100. Nuo to momento, kai remiantis autonomišku reglamento aiškinimu pripažįstama, jog adresato atsisakymas priimti dokumentą sustabdo proceso eigą, terminams skaičiuoti pagal analogiją galima taikyti 9 straipsnį, nes ši nuostata yra tik kolizinė norma ir todėl nukreipia į nacionalinę teisę.

101. Kadangi 7 straipsnio 1 dalis įteikimo formos klausimu nukreipia į valstybių narių teisę – pirmiausia į valstybės, į kurią kreipiamasi, teisę – veikiausiai dokumento ir jo vertimo perdavimo ir įteikimo iš naujo procedūrai negali galioti kitokios taisyklės, nes iš šios nuostatos aišku, jog įteikimo formai netaikomos reglamento taisyklės. Toks sprendimas reikalingas ir dėl reglamentu siekiamos adresato apsaugos, ir dėl teisinio tikrumo sumetimų. Nors negalima atmesti galimybės, kad adresatas, nepaisant jam suteiktos teisės atsisakyti priimti dokumentą ir galimo pasinaudojimo šia teise – dar pirmą kartą bandant įteikti dokumentą – jau turėjo galimybę veiksmingai pasirengti gynybai po pirmojo bandymo įteikti dokumentus [50], tai nepateisina galimybės atšaukti

50 — Pavyzdžiui tuomet, kai jis, esant ypatingoms konkretaus atvejo aplinkybėms, iš tikrųjų gali suprasti įteikiamo dokumento turinį.

adresato apsaugai sukurtą, abstrakčiu požiūriu grindžiamą reglamento mechanizmą.

102. Be to, taip pat būtina numatyti adresatui galimybę pakartotinio netinkamo įteikimo atveju kreiptis į procedūroje numatytas institucijas. Tokiai teisinei apsaugai, be kita ko, galėtų kilti pavojus tuomet, jei įteikimas būtų vykdomas kitais būdais, kurie nereikalauja suteikti informacijos apie galimus teisių gynybos būdus atmetimo atveju. Tikslas yra vienoda teisinė apsauga, kurią galima užtikrinti tik esant vienodai įteikimo formai.

V — Išvada

103. Remdamasi išdėstytais motyvais, siūlau į prejudicinius klausimus atsakyti taip:

„1) reglamento (EB) Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis aiškintina taip, kad adresato atsisakymas priimti dokumentą dėl to, jog nesilaikyta šiame teisės akte nustatytų kalbinių nuostatų, nesukelia visiško įteikimo negaliojimo. Jis veikiau sustabdo proceso eigą, kuri paraiškos davėjo atžvilgiu neatnaujinama, kol išsiaiškinama, ar atsisakymas buvo teisėtas, o adresato atžvilgiu, – kol įvyksta tinkamas dokumentų įteikimas;

2) įteikimo procedūros pakartojimas, parengus visus būtinus vertimus, vykdomas pagal Reglamentą Nr. 1348/2000 lygiai taip pat, kaip ir dėl atsisakymo priimti dokumentą neįvykęs įteikimas."